

Szyfowe prace Stefana Żeromskiego – propozycje zagadnień

1. Działalność społeczno-kulturalna Stefana Żeromskiego

• Ćwiczenie z wykorzystaniem referatu uczniowskiego, słownika terminów literackich i karty pracy

Osoba chętna przygotowuje w domu i wygłasza na lekcji kilkuminutowy referat na temat życia i twórczości Stefana Żeromskiego. Podczas odczytu pozostali uczniowie zapisują w zeszytach istotne fakty dotyczące pisarza oraz tytuły jego najważniejszych utworów. Następnie uczniowie, korzystając ze słowników terminów literackich, zapoznają się z treścią haseł *biografia*, *autobiografia* oraz *wątek autobiograficzny*. Ostatnia część lekcji polega na rozwiązaniu zadań z karty pracy nr 1. Po uzupełnieniu ćwiczeń nauczyciel sprawdza poprawność ich wykonania.

2. Wątki biograficzne w Szyfowych pracach

• Ćwiczenie w grupach z wykorzystaniem karty pracy, tekstu lektury, materiałów na temat Kielc i ekranizacji Szyfowych prac

Nauczyciel dzieli klasę na kilkusobowe grupy i rozdaje każdemu zespołowi karty pracy nr 2. W pierwszej kolejności uczniowie wykonują zawarte w kartach pracy zadanie (w razie konieczności mogą sięgać do tekstu powieści). Następnie, korzystając z materiałów na temat Kielc oraz informacji biograficznych o Stefanie Żeromskim, zapisują w zeszycie związki pisarza z miastem. W dalszej części lekcji uczniowie oglądają fragmenty ekranizacji powieści *Szyfowe prace* i odnajdują w filmie wątki związane z pobytem Stefana Żeromskiego w Kielcach. W podsumowaniu zajęć wybrani przez grupy przedstawiciele prezentują notatki z pracy zespołów. Lekcja powinna zakończyć się wnioskiem, że Stefan Żeromski, pisząc powieść, wykorzystał w niej swoje wspomnienia z lat szkolnych, a współcześni mieszkańcy Kielc pamiętają o pisarzu i kultywują jego pamięć.

Praca domowa

Na podstawie dostępnych źródeł napisz notatkę zatytułowaną „Kielce Stefana Żeromskiego”.

3. Gimnazjum w Klerykowie a gimnazjum współczesne – porównanie

• Ćwiczenie z wykorzystaniem dyskusji i karty pracy

Nauczyciel inicjuje dyskusję, zadając uczniom pytania:

- Jak wyglądała nauka młodzieży polskiej w gimnazjum w Klerykowie?
- Czym różni się opieka nad uczniami w szkole współczesnej od tej, jaką otaczali gimnazjalistów nauczyciele w Klerykowie?
- Co kształtowało świadomość Marcina Borowicza w trakcie nauki w gimnazjum?

Dyskusja nie powinna trwać dłużej niż trzydzieści minut. Następnie uczniowie samodzielnie uzupełniają kartę pracy nr 3, a nauczyciel sprawdza poprawność wykonanych ćwiczeń.

Praca domowa

Napisz rozprawkę na temat „Czy, Twoim zdaniem, działania podejmowane przez rusyfikatorów były rzeczywiście szyfową pracą?”.

4. Wpływ literatury polskiej na świadomość narodową młodzieży w czasach zaborów

• Ćwiczenie w grupach z wykorzystaniem karty pracy, tekstu lektury i dyskusji

Wybrana na poprzednich zajęciach przez nauczyciela osoba przedstawia przygotowane w domu informacje na temat sytuacji na ziemiach polskich pod zaborem rosyjskim. Następnie uczniowie, korzystając ze słowników języka polskiego, zapisują definicję pojęcia *świadomość narodowa*.

W dalszej części lekcji klasa zostaje podzielona na kilkusobowe zespoły. Każdy z nich tworzy notatkę o sposobach rusyfikacji młodzieży polskiej na podstawie powieści *Szyfowe prace*. Po około dwudziestu minutach nauczyciel inicjuje dyskusję, zadając pytania:

- *Czy recytacja przez Bernarda Zygiera fragmentu Reduty Orдона miała wpływ na zachowanie klerykowskich gimnazjalistów?*
- *Jakie uczucia wzbudziło w nich to wydarzenie?*

Uczniowie, w oparciu o wiadomości poznane na lekcji, redagują notatkę podsumowującą na temat rusyfikacji oraz uzupełniają w domu kartę pracy nr 4.

Przykładowa notatka

Rusyfikacja to proces, szczególnie nasilony w okresie zaborów, w którym państwo rosyjskie dążyło do wynarodowienia Polaków poprzez stopniowe narzucanie języka, kultury, religii prawosławnej i zwyczajów rosyjskich. Silnej rusyfikacji poddawano dzieci, ze względu na ich ubogą znajomość kultury i języka polskiego. W powieści Stefana Żeromskiego *Szyfowe prace* proces pozbawiania polskości ludności Królestwa został ukazany zgodnie z ówczesną rzeczywistością. Najpierw wprowadzono obowiązkową naukę czytania i pisania po rosyjsku w szkołach początkowych, następnie język rosyjski stał się językiem wykładowym wszystkich przedmiotów, zabroniono używania polskiego nawet w czasie przerw lekcyjnych, po czym zmniejszono liczbę godzin nauki języka ojczystego i wprowadzono podręczniki szkalujące Polskę. Akcja wynaradawiania szkół wzmogła się szczególnie od 1879 roku, gdy kuratorem okręgu szkolnego został Apuchtin, który wprowadził nowe, ostrzejsze metody walki z polskością.

Praca domowa

Zredaguj kartkę z pamiętnika jednego z uczniów gimnazjum w Klerykowie.